

ZDENKO VINSKI

Paola Korošec, Kronološka i kulturna ocjena triljskog nakita.

RECENZIJA

Kratak sadržaj

Autorica se potanko bavi tipološkom analizom i vrednovanjem zlatnih artefakata iz ženskog groba s nalazišta Trilj kod Sinja. Ona navodi brojne analogije i odgovarajuću, većinom inozemnu literaturu, stavljajući težište na paralele s područja Velikomoravske države IX. st. Iznosi tvrdnju prema kojoj bi u Trilju bila pokopana onamo dospjela predstavnica velikomoravskog vladajućeg sloja.

Komentar

Rad autorice, gđe. Dr. Paole Korošec, zanimljiv je za tematiku arheologije srednjeg vijeka, ne samo u Hrvatskoj, već i u širem vidokrugu. Sam inventar grobnih artefakata iz Trilja prvi je objavio još 1921.g. dr. Ljubo Karaman (nestor starohrvatske arheologije). Poslije je isti inventar češće spominjan i korišten u literaturi, doduše većinom mimogred, te na mahove ponovno reproduciran, pretežno zbog solida bizantskoga cara kasnijeg VIII. st., a taj popraćuje, vjerojatno u funkciji obola, ondješnji ženski zlatan nakit. Autorica je uložila doista znatan trud pri prikupljanju komparativnoga arheološkog fundusa odgovarajućega, ponajviše ženskoga zlatnoga nakita, uglavnom iz Srednje i ponešto iz Jugoistočne Europe. Autorica citira u njezinim bilješkama mnoštvo pripadne literature; usredotočila se u sklopu velikomoravske bogate arheološke baštine na markantno blještavilo zlatarske proizvodnje IX. st., uključivši i Panoniju (Blatograd, Ptuj). Autorica nastoji dovesti u neposrednu povezanost nakit iz Trilja izravno s velikomoravskim zlatarskim stvaralaštvom, koje je inače, manje-više, slobodno oponašalo uzore bizantskih prototipova, nadošlih onamo kao sekundarni utjecaji djelovanja Sv. braće Ćirila i Metoda, rodom iz Soluna. Sve je to donekle opravdano, ali ipak u stanovitoj mjeri. Recenzent smatra da je autorica pretjerala, posebice s njezinom tvrdnjom glede etničke pripadnosti nositeljice triljskoga nakita, navodno pripadnice velikomoravskoga vladajućega sloja, dospjele u dalmatinsku Hrvatsku i ondje pokopane, a obilježene nakitom, što ga autorica želi nužno označiti kao velikomoravski. Valja, međutim, podsjetiti na nepobitnu činjenicu da je Bizant *de facto* iskonski "praotac" velikomoravskome nakitu, što vrijedi dakako, i za onaj u starohrvatskoj kneževini. Recenzentovo je gledište drugačije od autoričinog, jer on smatra da je u slučaju triljskoga nakita moguća konvergentna pojava u relaciji na velikomoravsko nakitno središte. Valja, naime, imati na umu da je bizantski nakit od plemenite kovine bio rasprostranjen *via facti* prvenstveno širom Sredozemlja. Recenzent podsjeća na bizantsku južnu Italiju i pogotovo Siciliju. Odanle su adekvatni proizvod zlatarstva dalmatinskih gradova na istočnojadranskoj obali, pripadnih tadašnjemu bizantskom egzarhatu ili nasljednom mu *thematu Dalmatiae*. Zlatan nakit pokojnice u triljskome grobu najvjerojatnije je sredozemnoga, možda radioničkoga podrijetla s bizantske Sicilije. Nadalje, podsjeća recenzent na triljski popratni bizantski solid cara Konstantina V. Kopronima i sina mu Lava IV., kovan *nota bene* u sicilijanske gradu Sirakuzi. Baš su takvi solidi dokazano najčešći primjerci ranosrednjovjekovnoga zlatnoga

novca na dalmatinskome području. Uostalom, prof. Joachim Werner (+ München) objavio je dokazno saznanje da baš takvi solidi netom navedenih bizantskih vladara iznimno nemaju datacijsku vrijednost, naročito iz znamenitih starohrvatskih grobova oko i u crkvi Sv. Marije na nalazištu Biskupija-Crkvina (nedaleko Knina), jer su, u tom specifičnom slučaju, svi ti konformni bizantski solidi istoga sicilijškoga (sirakuškoga) kova potekli iz ondješnjega obiteljskoga blaga; te grobove valja datirati, dakle, po njihovu inventaru, bez obzira na postojeće solide, makar fungirali djelomice kao oboli. Suprotno čestome pojavljivanju baš netom navedenih bizantskih solida u Dalmaciji - statistički će ih objaviti Nikola Jakšić - treba imati u vidu pokazatelj nedostajanja bizantskih solida na arealu Velikomoravske države. Ta antitetična suprotnost ne bi išla u prilog gledištu o navodno velikomoravsko-slavenskoj pripadnosti vlasnice zlatnoga nakita, pokopane u Trilju tijekom IX. st.